

ЛИРИЧНОТО И ЕПИЧНОТО В ТВОРЧЕСТВОТО НА ВЕСЕЛИН АНДРЕЕВ

Пантелей Зарев

У Веселин Андреев са се смесили сякаш две води в една река, в едно общо течение. Забелязвал съм, когато слизат два потока от Балкана и се събират, че те носят по-различни води, двата им цвята се отделят. Сетне всичко улегва и става еднакво в по-голямото, в по-спокойното русло на реката. Такъв си го представям винаги и него. Той е комунист, той е израсъл в едно революционно време, възпитан от РМС, БОНСС, от партията, носи в себе си революционните ѝ добродетели, предан на голямата идея, в която е повярвал още от ученическите си години. Но той е и някак си друг. В него има и нещо изконно българско. Нали произлиза от Пирдоп. Нали в много близко съседство е протекла другата, „старата“ революция. Нали родът му е сраснал здраво със земята ни. Нали най-много споменава двама писатели — Захари Стоянов и Димчо Дебелянов. Единият го пленява с българските си образи, с българските си мисли и българския си хумор, а другият с нежната си мечтателност, с идеалните си пориви по красотата, с любовта си към поезията. И ето всичко това ни накланя към образа и на двата различни потока, и на общото в реката, която го е поела.

Веселин Андреев ставаше комунист през 30-те години, при Димитровския курс, отхвърлил сектантството. Това бе времето, когато погледът бе обърнат и към родното, когато много силно зазвучаха заветите на първата, на народно-демократическата революция. Всичко това събуди освен високите пориви на комуниста революционер, но и изконната обич, близостта към българина из народа, към земята ни.

У Веселин Андреев — при малкото време, което е притежавал за себеотдаване на културна наслада — винаги се долавя един тънък афинитет към голямото у човека, към достойнството на силната морална личност, самозапазила се от ръждата на еснафството, потопена в блясъка на големите си цели и на големите си духовни жажди.

От тези сложни елементи се е извайвала личността и на писателя — за да ни осветли със своя морал, със своя подвиг, със своята чистота.

Творчеството на Веселин Андреев е пряко зависимо от участието му в освободителната борба. Почти не бе забелязван като поет и публицист преди излизането на неговите „Партизански песни“. Пък и другото, което е написал, има все един стожер — преживяното като участник в съпротивата, изстраданото като партизанин, самоопознаването му и опознаването на много българи по време на величавите и трагични събития, протичали като подвиг, като жертва, като смърт и като борба за живот.

За сборника стихотворения „Партизански песни“ той казва:

„Партизански песни“ не са „измислени“. Във всяко стихотворение лежи мое

преживяване или съдба на мой другар, или събитие от живота на отряда „Чавдар“. Там, където не говоря пряко за себе си, винаги съм имал прототип.

Това той би могъл да каже дори с по-силен акцент и за книгите си „В лопяната гора“, „Партизански разкази“, „Умираха безсмъртни“. У него се е съхранило завинаги едно дълбоко чувство на уважение към хората, които са излезли в планината, които са изживели най-страшното и които са били най-обикновени, земни и човешки прости. Тези тъкмо хора са имали свое величие, съзнание за историческата стойност на делото си. Те не са и помисляли за живот в литературата. Не са могли да не бъдат и най-обикновени с всичко човешко, което им е било присъщо. Но те са извършвали чудото, стигащо до жертвеността им. От тези свои живи познания той извежда и герои, и прости идеални личности — и в лириката, и в прозата си. Той държи за техните „истински думи“, очертава ги като големи характери, оставя запечатан в творбите си и своя образ заедно с техния. В творчеството му фон на всичко, което става, са родната земя и главно Балканът. И в лириката, и в прозата Веселин Андреев рисува могъщата снага на древната планина, живяла сякаш с живота на народа, възпята и от него в духа на голямата традиция на литературата ни — от Раковски и Ботев до Захари Стоянов и Йордан Йовков. Като вече неговото, Веселин Андреевото светочувство е по-различно от това на далечните му предходници. В един предговор към сборника стихотворения „Партизански песни“ той е посочил топографията на своите творби. Бих казал топография не само сюжетно биографска, а и духовно българска. Той сочи кое къде е написано, в кое село и край коя горичка, какво преживяване е трябвало да бъде скрепено в творбата, жива частица от личността на поета, от неговата полемика с хората и времето, от неговите мъки и радости на борец, на партизанин.

Особено голяма е била поетическата му продуктивност в землянката под връх Вежен през януари и февруари 1944 г.

Бих казал: ето, това е Веселин Андреев, подготвял се за себе си в революционната си среда като бонист, като редактор на студентския вестник „Академик“, като личност, привикнала да изразходва себе си за общото, националното, комунистическото дело. Това именно е вълнуващото, необикновеното у него. Стихотворенията му не са се раждали на маса, в кабинета. Той не ги е скандирал по улиците на града или на разходка някъде из природата. Той е бил във всекидневнието на тежък партизански живот: военни занятия, курсове по диалектическия материализъм и политическа икономика и настроения за борба, страшни и гибелни срещи с врага. При такава обстановка е шарел едри букви по листовете на тетрадката вечер, пред вратичката на тенекиената печка, която е давала и топлина, и светлина на поета. И връх Вежен, с цялата си великолепа зима красота, е влязъл в творчеството му, както са влезли в него и живите хора, подсмивали се скрито или открито на поетическите влечения на своя комисар. Ето изповедта от самия поет за сътвореното там:

„Землянката ни под Вежен бе в местността „Въртопа“, една исполинска котловина-казан. Не знам дали от това носи името си, но тя бе истински въртоп на веженските ветрове. Зиме, особено нощем, тук свиваха величави, горолumni бури. От тях остана „Хайдушки нощи“.

Едно патрулно изкачване до Вежен ни разкри прелестната картина на слънчевия зимен ден в планината. Е, една мъка — долу, в мъглите, бе родният ми дом. Още по пътя тия вълнения започнаха да се влагат в на „На Вежен“.

Така в планината и гората, при най-необичайни условия, под тежестта на оръжието и след умората от прехода или под парещото осветление на горящите в печката дърва са се реализирали поетически вдъхновенията на поета. Той се е вълнувал не само от грандиозната битка, която се води по земята ни, вълнувал се е и от блаженото спокойствие на планината, от неправдоподобния блясък

на снега, от страхотните избухващи или замиращи тонове на бурята, от величието на планината, която и с майчинска сърдечност е приютявала партизаните, и с някаква сурова строгост ги е измъчвала. А наред с нея във всичко това е присъствувал и народът — народът мечта, народът воин, народът исполин, народът този или онзи познат ятак, който също е тръгнал да жертвува живота си, за да подпомогне момчетата в планината.

Когато четем спомените на поета за това, как са загивали люде, как някой от тях и сами са посягали на живота си, за да не попаднат в ръцете на жандармеристите, вътрешно настръхваме и започваме да разбираме особения строй на Веселин Андреевите партизански песни — единствено явление в голямата ни литература, откровение за величавото спокойствие на партизанския подвиг, за силата на човека, за силата на народа ни. За една от героините си Веселин Андреев казва:

Воля и нежност — това бе Сашка.

Борческа воля, земна планинска сила излъчват и творбите на Веселин Андреев. И още нежност, обич, човешко преклонение пред човешката вяра, пред човешката най-идеална същина.

*

Веселин Андреев се откроява като най-видна фигура сред поетите партизани — с духовната си осанка и със силата на таланта си. Това изпъква в „Партизански песни“, апотеоз на едно героично време и микрокосмос на един личен духовен свят. Поетът се е вглеждал в хората, поведени от своята вяра, слушал е предсмъртни думи. И се е самоокуражавал, черпейки сила и вяра за себе си от своите задъхани дни, от своята гореща любов и гореща омраза. Затова стихотворенията му носят характерното за една личност, чийто ум е прозирал в бъдещето, чието сърце е пулсирало от напора на неизповедими чувства, в чиято обич се оглежда България с нейната дивна и конкретна красота. Даже в обръщението си към партията, наричана от поета любима, има много личен тон. Тя го е научила да става мъдр, да бъде мъж, да се доверява на себе си и на хората и да открива надеждите на народа си. Тази лична изповедност преминава и през стихотворения, посветени на майката, посветени на любимата жена. Тя се долавя даже в творби, в които с някаква епична, спокойна тоналност е нарисуван образът на природата или са разказани истински случки, разиграли се донякъде под Мургаш или под Вежен, в покрайнините на София или под Витоша. Между тези стихотворения, изпълнени с възторг и обич от родната земя, особено се откроява стихотворението „На Вежен“. Почти цялата първа половина — три куплета — са написани под натиска на бликналия в момента възторг от планинската красота:

С какви усилия възлизаш горе
и онемяваш: ой, ти, красотата! . . .
Сърцето се задъхва от умора
и щастие, що в сън не си мечтал!

Балканът греє — меко и сребристо.
Тук нощем бури вят, а сега
как слънцето стολико се разискря
по бисерните люспи на снега!

Виж звездни петънца — тук скоро заек
е шарил тая снежна целина.

И само туй. И до безкряя
е пълна слънчевата тишина.

Три куплета за изживения възторг от планината. И след тях три куплета за основната тема: борбата, родния дом, любимата, майката, слели се в единен образ — родината. Но Веселин Андреев не е могъл да напише иначе стихотворението си. Той не е бил в състояние да се самоограничи във възторженото си възприемане на планинската красота, да не изкаже след удивлението си, опиянен като от чаша силно питие, и онова, което вибрира в мислите, в чувствата му, което го изпълва като съдба и съвест.

Тъкмо това единство на близост до природата с другото като мечта и воля за борба е помогнало на поета да напише някои от най-хубавите си стихотворения. Стихотворения, възпяващи герои. Стихотворения за извисена духовност, за мечти и устреми, за комунистическа вяра. Стихотворения, в които поетът цялостно се покрива със земята си, с леса и планината, с бурята, със сребристия сняг, нашенарен от следи на заек.

Да припомним и друга картина, преминала през чувствата на поета, осенила ги с особена красота:

Над нас Мургаш израства мощен,
небето синьо с плещест гръб подпрял.
Появява свежест старата гора —
закрилница през много дни и нощи.

А долу — жарък ден. Блести полето.
Над белите притихнали поля
запазената ярка мараня
изтича в хоризонта светъл.

На фона на преки сетивно-естетически съзерцания се открояват политически размисли, даже лозунгови асоциации, онова, което изпълва съзнанието на поета комунист и партизанин.

От Ботевата традиция и от страшната действителност идва двупосочността в светочувството на Веселин Андреев: той се възхищава, той мрази. Той възхвалява, той осъжда. Той жадува за красота, за прегръдка и за ласка, сам готов да помилва, и силно стиска шмайзера. Тъкмо тази двупосочност на чувствата е спасителна за него. Друг той не може да бъде пред лицето на смъртта, пред гилебта на другарите.

От многото срещи с хората, не само партизани, а и ятаци, обикновени хора, народ, като че ли е преминало нещо фолклорно тук-там и в поезията на Веселин Андреев. Той иска като че ли да бъде близък до тях хора. Но и сам е носил в себе си народотворчеството и го е изразил великолепно в стихотворения като „Моминска песен“. Момата, която от затвора се обръща към своя волен сокол в Балкана, е образ, изцяло почувствуван в стила на героичната народна песен. Като че ли някъде издълбоко от фолклора, от народната балада идва и баладичността в лириката на Андреев — „Балада за шестнадесетте“, написана като лиричен разказ за загинали „смели момци“. Тях ги оплаква природата, както вълкът и орлицата, както небесната вис жалят ранения борец на Ботев, лежащ на Балкана.

И никоя майка с нежност не ги приласка,
смъртта им дори не узнала.
То вятърът само с невидима, топла ръка
косите им кротко е галел.

И никоя майка кръвта им с любов не изми —
но мила ги сутрин росата.
И старите буки — когато лесът зашуми —
им веели хлад на челата.

Над убитите на почетна стража стои и луната. През нощта те стават и тръгват заедно с ония, които мстят, те зоват като живи за бой, за подвизи, за смърт.

Любопитно е да се отбележи, че баладата в народната песен, като приобщава човека към чудесата, като го свързва с непонятното в природата, има повече битов характер. Такава именно я преизползува Пенчо Славейков в „Чума̀ви“. Но баладата и баладичното, преминали в творчеството на Ботев, в творчеството на Асен Разцветников („Уда̀вници“), в творчеството на Веселин Андреев се оценява от социална и историческа героика. Тези поети излизат високо над битовото, над конкретно-интимното сродяване с природата, характерно за народната балада. Те придават крила на фантазията си, за да осветляват големи национални и световноисторически дела — Ботев, Асен Разцветников. Ето в тази традиция са написани живо, свежо и „Балада за шестнадесетте“, и „Балада за комуниста“, макар и с по-скромни художествени достойнства.

Героика и трагизъм, с леко загатната баладична символичност има и в поемата „Сашка“. Поема за героинята, която копае гроба си сама, простреляна над него.

И сякаш стихна в скръб простора,
и стана тихо,

тихо пак.

В очите слязло е небето.

Тя тъй спокойна е в смъртта.

И само там,

де спря сърцето,

две топли струйки кръв блестят.

Стилово в лириката на Веселин Андреев си дават среща ярко изразената политическа интонация с едно увеличаване подир красотата на образа. Затова и неговите произведения са нееднакви. В някои от тях доминира пряката политическа идея, „отстранила“ образа. В други, както посочих вече с анализа на стихотворението „На Вежен“, образът носи голямата емоционална свежест, укрепила художествено творбата. Веселин Андреев се е стремил към стихотворно разнообразие: от класическото четиристишие до двустистието и осемстиштието. Той разкъсва традиционната мелодика, като изгражда стиха стълбица (поемата „На Владимир Илич Ленин“). Говори от свое име, но прави понякога себе си и „обект“, тъй като изтъква чрез себе си онова, което е общозначимо, което е вълнувало всички.

В изданието на „Партизански песни“ от 1973 г. поетът е внесъл към отделните цикли и свои допълнителни изповеди, написани в проза. Това са малки емоционални есета с автобиографичен подтекст. Тези изповеди своеобразно обединяват лирическите творби, поставят ги на фона на една душевност, която се е изразила и по друг начин — нова, емоционално-логическа, като стих в проза.

В изповідите си Веселин Андреев е направил и някои аналогии между Априлското въстание 1876 г. и съпротивата, и въстанието от 1941—1944 г., които отново ни насочват към дълбокия му интерес относно българската ни съдба, относно нашето национално самоизявяване. Тъкмо този интерес го доведе и до прозата, до онова, което той се опита да каже за преживяното, за наблюдаваното от него в своята „историческа“ мемоарна книга. Него не само го въодушевява, а го и измъчва споменът за билото, за протеклото. И его наченките на епичното. Защото и епично обаятелни са били тези хора, с които всекидневно е споделял съдбата си. А те не са били един и двама и не са се подвизавали само

в бригадата „Чавдар“, а в единадесет бригади и в тридесет и седем отряда. Той се е възхищавал от ума и сърцатата мъжественост на ятаците, но те също не са били ятаци само на чавдарци, а ятаци на цялото партизанско движение, ятаци народ, за което говорят и изгорелите 2139 къщи. Това е била родината, която се е съпротивявала. И с нея, с героичния ѝ образ, със синовете и дъщерите ѝ живее писателят, поискал да възсъздаде спомените си. Така започва и следващото му превъплъщение от поет в прозаик.

*

Първата произайчна творба на Веселин Андреев, която понесе в себе си голяма замисъл на неговата епопея „Умираха безсмъртни“, бе споменът-новела „В лопянската гора“. Книга за подготовката на партизанския лагер, за живота в него и за нападението на жандармерията. В разказа се открояват ярки и живи образи: Стоянчо, Орлин, Бойка и т.н. Разностройна поредица от изживявания, от впечатления, пот, мъки и възторзи, тясно сплетена дружба между хората, обрели себе си на голямата освободителна цел. Разказът се води от първо лице, авторът е не само „аз“-повествовател, а и „аз“-герой. Той е измежду ония, които са в отряда. И затова преживяното в сраженията, в студа и дъжда, в уморителното скитане, страхът и надеждата преминават през неговата личност до най-конкретното физическо осезание. „В лопянската гора“ прилича на великолепен личен дневник. Навсякъде в действието стои участникът и осветлява ставащото със свои изживявания и мисли. Но тук, в този художествен дневник изпъква и обективният наблюдател. Често пъти природната картина е шрихирана и като негови усети, и като реална даденост. Анализирани са изживявания на хора, с които разказвачът е в лично съприкосновение. Така личният дневник е и обективно повествование. И ако искаме да завършим жанровото определение, бих нарекъл книгата и сбор от малки новели: за мъката и героизма, за партизанските патили и партизанското съзнание.

Този първи опит на Веселин Андреев в прозата го поведе към два типа повествование: едното изцяло сюжетно, обективно, което не се оказа особено сполучливо — „Партизански разкази“, — и другото дневник-изповед, широка епопея на народната борба, преминала през едно лично съзнание: „Умираха безсмъртни“.

В същност „Партизански разкази“ са изградени върху лични впечатления (например разказът-спомен „Блокада“), възсъздават нещо видяно, почувствувано, преживяно, разказано от други, но близко като личен спомен. В тези разкази има много характеристики на хора из народа, има и комични ситуации, видяни при най-трагична обстановка. Има живот. Все пак те са и едно фрагментарно възсъздаване на случки. Някои от разказите издават неукрепнало бележитично перо, малко външен драматизъм, известна преднамереност в сюжетните ходове, за да се „подбуди интересът“ у читателя. Поради това „Партизански разкази“ не направиха впечатление, както „В лопянската гора“. Веселин Андреев трябваше да премерва отново силите си с формата на прозата, да преценява възможностите си като повествовател. И той се върна към дневника, за да създаде чрез него една богата картина на партизанската героика. Тя насочи писателя да изпробва пресъздаване и на чужди изживявания. Неговото истинско дело в прозата дойде с „Умираха безсмъртни“.

Когато потъвате в първия том на „Умираха безсмъртни“, вече имате у себе си някакво изискване. Нали през последните десетилетия са излизали много мемоарни книги. Нали сте свикнали с един маниер на писане, станал вече шаблон. Веселин Андреев истински вкоренилата се представа за мемоаристика. Той не започва да измерва историческата реалност по познати форми и още веднъж по-

твърждава, че стилът, това е човекът. „Аз“—повествователят е най-първо поет, който живее с непрекъсващи вълнения и когато повествува. Той е народовед, станал проникновен от работата с хората в един типичен регион — Средногорieto, Пирдопско. Той притежава чувство на историк, който търси обективната стойност на станалото. Всичко това е осмислено и от личен опит, просмукано е от лични настроения. Затова по структура книгата много прилича на цялостен монолог, на лична изповед и на обективно повествование.

Чрез „Умираха безсмъртни“ се срещате с един интелект, с един морал, с едно комунистическо верую, младежко и дръзко. Така книгата придобива другата си стойност — една поетична книга, едно хуманно слово. Събитията са били удивителни. Жертвеността е била почти невероятна. Напрежението е било непосилно. И това е книгата, която напомня един друг велик епос за безсмъртието на българския народ: „Записки по българските въстания“, най-голямата, най-безсмъртната мемоаристика и до днес в нашата литература. „Записки по българските въстания“ е грандиозен епос на българското битие, богата и колоритна галерия от характери, обхващала универсума на българския народ. „Умираха безсмъртни“ също има епични черти, макар и в по-скромни граници. Тя е повече пропита с авторовата лирична настроеност и по-малко обхваща националната ни характерология.

Езикът на разказвача носи в себе си и емоционално-интелектуалната настроеност на автора, и духа на времето. Той си служи с думи като „сатърджийска“ (за цензурата), „ментраджия“ (за характеристика на човек), царът-„истерия“ (за Борис III). В тия слова се съдържа някакъв оттенък на ирония и частици от словото на едно време. Но Веселин Андреев пише и поетично приповдигнато, споменът го обхваща с носталгичната си прелест, поетът-прозаик се изпълва с нежност, бликват гальовни думи, думи за обич и вяра. В някои моменти прозвучават книжни образци, лек сентимент (главата „Аз ще се върна, скъпа...“). Както и да ни се струват такива страници приповдигнати, малко изкуствени, те все пак подкупват с опиянението на разказвача от онова, което е почувствувал.

Веселин Андреев е успял прекрасно да покаже трудностите. Едно е идеалът, едно е общоисторическият смисъл на борбата, а съвсем друго е онова, което се изживява всекидневно: мъчителни преходи, мъкненето на товари с картофи почти под куршумите, спазването на партизанската дисциплина от хора с различни лични навици, постоянното потъпкване на личното до предела на напрежението. В това трудно всекидневие се открояват нови и нови образи на хора, добри и силни, мислещи и страдащи, весели и готови да вземат всекиго на подбив. Биографии различни, едновременно на величие и гибел. Великолепно са описани природните пейзажи — тайният говор на гората, различията в шумовете — на река, на дъжд, красотата на лунните нощи, плашещата тъмнина. На едно място авторът пише: „Цялата гора влиза в мене с всичката си настръхналост.“

В книгата се сменят исторически състояния. Създаване на партизанско движение, когато бойците са малко. Когато липсват оръжие, връзки и ятаци. И времето, когато на Балкана е многолюдно, когато на Балкана работи стегната организация, когато народът е близо до своите бранители. Два различни психологически момента в историята на борбата. Голямата сила е още в началото, във вярата. Не на едно място Веселин Андреев прави лирически отстъпления. Ще цитирам само едно от тях, което говори тъкмо за величието на началото, а не за силата на края.

„Удивително нещо е народът. В дни на опасности той ражда ония, които ще го изведат в бъдещето — ражда себе си. Ражда ги като свое страдание, понякога като надмогване на себе си. В началото винаги са малко, но вече те са народът, истинският народ. И нека изглежда парадоксално, вниквате обаче в същ-

ността: докато стане от народ в себе си — народ за себе си, народът може да върви и против себе си. Затова — горко на първите! И затова — слава на първите! Най-чистата, най-заслужената слава.“

Това е вътрешният смисъл на едно голямо историческо движение.

Авторът не е целял да обхване цялостно партизанското движение. Но чрез многого случки и епизоди, които е разказал, той ни поднася идеята за него, за промените, за онова, което е било. Литературният опит му е помогнал да извае лица, да опише събития, да издигне отделното и частното до общото и историческото. Ето например пряко изживяното в „безкрайния поход“, когато се преваля планината от един район до друг:

„Докато излязохме на голо и зарева един вятър. . . Мисля, че такъв вятър ще има само още веднъж: когато загине светът.

Не, то не бе вятър, а космическа сприя. Плътна, корава, жулеща. Блъсне те в гърдите и те отхвърли назад, едва успееш — ако успееш — да останеш на крака. Речеш да смениш посоката — не помага, не е дърво да го заобиколиш, а гъвкава, отблъскваща стена. И се навеждаш, още малко ще запълзиш, дано пробиеш с глава. . .“

В книгата оживяват и исторически лица на бъдещи партийни и държавни дейци: портретът например на Янко — Тодор Живков — с неговото участие в Първата мургашка конференция, на Лазар — Добри Джурев, на Калоян — Здравко Георгиев. Може би е била нужна по-голяма плътност при обрисване на толкова силни и изпълващи ни с любопитство личности.

*

Житейските впечатления и високият морален гребен на епохата подтикнаха Веселин Андреев към особен вид творчество: сентенцията. В нея няма отделното събитие. Няма ставалото с участници в борбите, но има друго: моралните добродетели на епохата, хуманността на едно човешко сърце, искало да каже накратко, повелително отношението си към света и хората. Ето: „Единственото нещо, което не изчерпва човека, е обичта.“ „Не се гневи само оня, който нищо не обича.“ „Трябва да се страхуваш за себе си, ако ласкателите не те отвращават.“ И т.н. А има направо императиви: „Не обичам праведниците. Сбъркай, но да видя, че си човек!“ И след това: „След прегрешението човек чувства угрисание на съвестта, отвращение от себе си, порив към чистота. Без прегрешения човек не може. Но горко на оня, който не стига до очистителната им сила.“

В тези сентенции се досъздава времето — чрез повика на съвестта. Понякога в тях има поза, навеи от подсказаното от други майстори на тоя жанр. Трудно е да се изведе морално познание само с играта на словото, с мисълта, която няма по-дълбок вътрешен опит. Но някои от тези сентенции са изненадващо мъдри, мъчения на мисълта, откривателство на важни морални посоки. Андреев пише:

„Най-страшният затвор човек носи със себе си: себе си. От него може да се избяга само веднъж. . .“

Да, не всякога може да се разчупи този затвор.

Веселин Андреев е направил опит да синтезира и свои размисли за изкуството:

„Големия поет го четат съвременниците му, великия — Времето.“

Изразил е иронията си:

„Има книги, които четем с нарастваща боязън — иде краят, ще се свърши опиянението. . . Но има и други: все поглеждаш — далече е краят, а ти се налага да я прочетеш. И намразваш автора като инквизитор.“

Или:

„Някои изживяват своето безсмъртие приживе. Те са абсолютно прави — кой после ще се сети за тях?“

Българската литература се нуждае и от такъв тип творчество: морално-есеистично изследване на човека, епиграматичен израз на откритието.

Склонността на Андреев към изповед го е подтикнала и към написване на няколко пътеписа: „Има на света Москва“, „Мигновения в Египет“. Два различни свята — величието на Москва, на руската душа и смесената екзотика на Египет. В тези пътеписи има едно усилие на автора да намери себе си като политическа личност, като духовност, като култура.

*

Веселин Андреев престана да пише стихове още през 40-те години. Той има една единствена книга като поет — неговите партизански песни. Но в цялото си творчество е запазил присъщото на природата си: да реагира на това, с което се среща. И другите негови книги — спомени, проза-изповед, сентенции, пътеписи — са реакция на миналото и на съвременността. Това, което ни привлича към него, е лиризъмът, епопеята на освободителната борба, обаянието на индивидуалния му стил на мислител с морални домогвания. Неговото място е трайно в нашата литература поради стойността на партизанските му изживявания, на изповедта му, чиста, вдъхновена, морално извисена, носеща хуманността на обновление в нашето революционно време.